

BỘ SƯU TẬP ÁO DÀI XƯA THỜI NGUYỄN CHO NAM GIỚI

Tháng 3/2017 nhân dịp trở về Huế, tôi lại có duyên nhận được một bộ sưu tập áo dài xưa dành cho Nam giới, điều mà tôi mơ ước từ lâu và đã tưởng mơ ước ấy không bao giờ được thỏa sau nhiều năm dò hỏi, tìm kiếm.

Nam phục xưa trong hình thể áo dài khăn đóng may theo cách xưa đúng nguyên bản triều Nguyễn hầu như mất tích. Ngoài những bộ triều phục, hoàng bào của nhà vua, hoàng tử còn được lưu giữ ở các bảo tàng đó đây, và tôi cũng được giữ trong bộ sưu tập "Màu vàng lồng lộng chảy tràn lá xanh" đã được giới thiệu, nam phục cổ truyền cho mọi tầng lớp nam giới xuất hiện ngày nay trong các dịp lễ tế, đại tiệc, cưới hỏi đều là may lại, phiên bản nhái theo cách xưa. Lý do của sự họa hiếm, khó tìm được nam phục nguyên bản theo kỹ thuật cắt may của các thợ xưa triều Nguyễn đến từ phong trào cách tân y phục đã xảy ra ở Việt nam hầu như triệt để cho nam giới, khác với nữ giới. Từ những thập niên đầu thế kỷ 20, đàn ông, thanh niên Việt đã theo phong trào đổi mới Âu phục hầu như toàn diện, áo dài khăn đóng, áo lá quạt (áo ngắn), áo hò năm thân, quần rộng ống đã được thay thế bằng sơ mi ngắn, áo vét tông, cà vạt, quần tây. Búi tóc củ tỏi được cắt, nhường cho tóc ngắn rẽ giữa hay rẽ bên trái hoặc chải ngược ra phía sau gọn ghẽ. Chiếc khăn đóng được thay bằng mũ phớt, mũ cối, giày hạ được thay bằng giày tây, đế cứng theo kiểu thuộc địa. Có thể nói cuộc cách tân đã thành công toàn diện nhất là ở thành phố, còn thôn quê thì chỉ giữ lễ lối cũ trong các dịp lễ lạt, lại còn bị báo chí chế diễu. Không còn ai quan tâm đến y phục cũ một cách trân trọng, cho nên ít có gia đình để tâm đến việc gìn giữ y phục nam giới kiểu xưa. Ngoài lý do chính trên, bể dâu chìm nổi theo với lịch sử đất nước từ hơn một trăm năm đã xô giạt bao cuộc đời con người, bao gia đình trên khắp đất nước, sự tàn phá của thời gian và của cả con người qua bao cuộc chiến, người còn không giữ nổi hưởng chi là áo! Bởi thế bao lần, cuộc tìm lại áo xưa cũng như tìm kim đáy biển, hầu như vô vọng.

Cho nên khi vật xưa bỗng tìm đến tay người, nỗi mừng vui thật không kể xiết. Vật xưa đã quý mà tâm người gìn giữ, trân trọng, trao gửi lại càng quý giá biết mấy. Đối với người sưu tập, "của xưa" không chỉ là "của" có nghĩa vật chất của

cái, mà còn hơn thế nó chứa đựng thời gian và linh hồn, mà nếu không có duyên thì không bao giờ gặp, cho nên gặp được mới là tâm giao.

Bộ áo không còn là của riêng của một người mà mang chứng tích của mọi người, của một giai đoạn văn hóa văn minh xã hội người Việt nói chung, của người Huế, của nam giới nói riêng. Qua đó người đời sau có thể mừng tượng được cung cách, cử chỉ xử thế, tình cảm, tâm tư và cảm hứng nghệ thuật của người đi trước trong cuộc sống hàng ngày. Tôi xin nói lời cảm ơn chân thật nhất, đã được trao tay bộ áo này, bằng gửi gắm tâm giao ấy, để bộ sưu tập áo xưa của tôi hưởng thụ được một bề dày toàn vẹn hơn.

Bộ y phục nam giới này bao gồm 10 thứ, là những áo và phụ kiện của vị quan ngũ phẩm HBT (1898-1981) dưới thời vua Khải Định và Bảo Đại. Dưới thời Bảo Đại, ông giữ chức vụ Phó Giám Lâm nội vụ, đảm nhiệm việc cai quản kho tàng của hoàng gia (trésor imperial), ngoài những công việc thường có, ông là người kiểm soát và thu mua các vật dụng quanh năm cho hoàng gia, trong đó có mũ áo, vải vóc, gấm lụa, vàng bạc nhập kho từ các nước khác và trong nước, trong đó hàng vải chính là gấm vóc, tơ lụa mỗi năm cho hoàng tộc. Những chiếc áo dài của vị quan này thoát tiên cho thấy nếp sống của giới tước lưu Việt nam 100 năm trước. một nếp sống mực thước, không xa hoa thái quá mà đầy thanh lịch, quý phái nhưng khiêm cung. Các chọn vải cho thấy người mặc luôn chú trọng mỹ thuật tinh tế, nhấn mạnh kín đáo vẻ sang trọng bằng chất liệu vải vừa sang vừa nhã và những phụ kiện hiếm quý đi theo trên áo. Đường kim mũi chỉ của chiếc áo lại cho thấy hơn một lần sự khéo léo cực kỳ tinh tế của nghệ nhân may thời ấy, cách cắt may tinh xảo, chuyên chú đến kinh ngạc. Toàn thể những chiếc áo toát lên một đạo sống hài hòa giữa người mang áo và người may áo sống văn minh một thời.

Bộ sưu tập gồm các áo cho bốn mùa xuân hạ thu đông, áo dùng cho các dịp lễ lạt, cúng tế, tiếp tân, khăn đóng và dày hạ, ngoài ra còn có bộ áo mệnh phụ cho tiểu thư con quan vào dịp cưới hỏi, hội hè, và một tấm vải gấm xưa. Một bức trướng thêu độc hiếm cũng nằm trong bộ sưu tập này.

NHÀ SƯU TẬP THÁI KIM LAN

ÁO RỘNG LỤA MÀU XANH KHÓI

Niên đại Áo choàng rộng cho nam giới, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Toàn bộ chiếc áo bằng lụa tơ tằm 100%, thuộc dòng lụa the Vạn Phúc.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo rộng của triều Nguyễn. Áo gọi là áo rộng hay áo thụng vì tay rộng và dài bằng chiều dài thân áo. Áo gồm 5 thân cắt thẳng không eo, cổ cao 3cm, gài nút bên tay phải. Năm hạt nút bằng đồng mạ vàng là điểm nhấn của chiếc áo. Khác hẳn với các áo rộng hoàng bào hay ngự bào, áo rộng lụa màu xanh này chú trọng tính cách lịch sự nhã nhặn trong giao tiếp xã hội thường nhật.

Họa tiết mô típ chữ phúc và mô típ hình tròn nhật nguyệt trên nền lụa bóng mờ, màu xanh khói hương nhã nhặn, hợp với tinh thần kính trọng tôn giáo, tổ tiên, thần linh.

Tính cách Áo choàng ngoài dùng trong các buổi lễ long trọng, buổi chiều thường nhật, vào dịp tiếp tân, các lễ chùa chiền, cưới hỏi, kỵ giỗ.

ÁO RỘNG LỤA THE MÀU KHOAI TÍA

Niên đại Áo choàng rộng cho nam giới, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Toàn bộ chiếc áo bằng vải the lụa, tơ tằm 100%, thuộc dòng lụa the Vạn Phúc.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo rộng còn gọi là áo thụng cho nam giới của thời Nguyễn. Áo gọi là áo rộng hay áo thụng vì tay rộng và dài bằng chiều dài thân áo, áo xẻ giữa, gồm 5 thân, cổ cao 3cm, gài nút bên phải với 5 hạt nút ngọc thạch (jade) xưa quý hiếm. Khác hẳn với các áo rộng hoàng bào hay ngự bào, áo rộng the màu khoai tía này chú trọng tính khiêm cung thích hợp trong các buổi tế lễ, chúc tụng.

Họa tiết mô típ nhật nguyệt cực lớn với những nét vờn phá cách phỏng theo mô típ bát bửu, mây, nước tạo nên vẻ lung linh trên nền the màu tím nhạt, đúng với cung cách của Huế xưa. Màu tím khoai tía gửi thông điệp tương kính như tân. Toàn áo toát lên gu thẩm mỹ sâu lắng của chủ nhân trong không gian cổ đô cổ kính vừa nên thơ vừa trầm mặc.

Tính cách Áo choàng ngoài dùng trong các buổi lễ long trọng, buổi chiều thường nhật, vào dịp tiếp tân, lễ cưới hỏi, kỵ giỗ.

ÁO MỆNH PHỤ LỤC ĐIỀU

Niên đại Áo choàng rộng cho các tiểu thư con quan, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Toàn bộ chiếc áo bằng lụa tơ cao cấp, gồm hai lớp, lớp ngoài lụa màu xanh lục, lớp trong lụa tơ màu đỏ son, vải chính và vải lót đều bằng tơ tằm 100%, mình lụa chứa đầy mô típ hoa lá nên còn gọi là lụa hoa.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo rộng cho phụ nữ quý tộc của thời Nguyễn. Áo gọi là áo rộng hay áo thụng vì tay rộng và dài bằng chiều dài thân áo, áo gồm 5 thân, thân con vẫn giữ được độ dài của tấm áo. Cổ cao 2 cm, nút bằng đồng mạ vàng, gài khuy bên phải. Áo này dành cho các tiểu thư con quan vào dịp cưới hỏi, còn gọi là áo cặp.

Họa tiết Mô típ hoa lá dệt nổi trên nền lụa màu lục phỉ thúy đúng với cung cách của Huế xưa, nhu nhã thanh thoát, đối nghịch với màu đỏ thắm của áo lót, sự tương phản của màu sắc gây ấn tượng rực rỡ nhưng hài hòa, không chói lóa, đúng theo cảm xúc gam màu của người Huế.

Tính cách Áo choàng ngoài cho cô dâu vào dịp lễ cưới hỏi, chúc phúc gia đình, sang trọng, rực rỡ nhất là khi cô dâu đội chiếc khăn vành bằng lụa nhiều màu tím thắm hay màu xanh ngọc phỉ thúy, nét diễm kiều của chủ nhân chiếc áo càng tăng gấp bội. Được giữ nguyên vẹn màu sắc điển hình của áo cặp thời xưa, bộ áo này có một chỗ đứng đặc biệt trong bộ sưu tập.

KHĂN ĐÓNG

Niên đại khoảng 1920-1940.

Chất liệu vải nhiễu cát (crêpe de chine) 100% chất tơ, màu đen, không có hoa văn.

Thời trang và thiết kế Khăn đóng đi đôi với áo dài nam, là phụ kiện trang điểm cho đầu tóc của nam giới. Khăn đóng xếp thay khăn vành từ năm 1920, cao độ 10cm, được làm bằng vải nhiễu đen (crêpe de chine), xếp thành nhiều vành theo kích thước của mỗi đầu người. Đàng trước được xếp nhiều tầng chéo nhau theo chữ nhân, đàng sau xếp tầng và có một dải khăn bịt búi tóc. Theo tác giả Bùi Minh Đức, vào những năm 1920, có một người tên là Hai Chính vì thấy nhiều cái bất tiện của "khăn vấn" nên đã bày ra chiếc "khăn đóng" hay còn gọi là "khăn xếp" mà người Pháp gọi là "turban-chapeau". Chiếc khăn đóng làm sẵn rất tiện lợi, không cần vấn đi vấn lại mỗi lần mang vào như hồi xưa, chỉ cần chụp khăn đội lên đầu là được. Vì đã được quấn và vấn kỹ cũng như đã được ghim chặt, dán chặt nên chiếc khăn đóng này đã vừa gọn lại vừa đẹp.

Bộ sưu tập hai chiếc khăn cho thấy sự khéo tay tỉ mỉ của người thợ ngày xưa.

GIÀY HẠ

Niên đại 1930 - 1940

Chất liệu hoàn toàn bằng da, đế cũng bằng da.

Trong bộ sưu tập đôi giày hạ là một sự "đắc" thú vị.

ÁO VÂN ĐEN MÙA HẠ

Niên đại Áo chít cho nam giới, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Áo lụa vân màu đen, tơ tằm 100%, thuộc dòng lụa Vạn Phúc, trên nền lụa tơ dày mịn, các họa tiết được dệt mỏng hơn, cực kỳ tinh xảo.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo dài cho nam giới của thời Nguyễn. Áo gọi là áo chít vì tay chít, cổ cao 3 phân, gồm 5 thân: tứ thân phụ mẫu và tà con phía trong. Áo này còn gọi là áo đơn vì không có phần áo lót ở trong. Thân áo nhẹ nhàng được điểm bằng năm hạt nút ngọc mã não màu hổ phách. Lịch sự trang nhã

toát ra từ chiếc áo được mặc trong mùa hè.

Họa tiết mô típ đám mây trên nền lụa trơn được dệt đậm nhạt trên toàn chiếc áo, tạo nên đặc tính trang nhã của thứ lụa được gọi là lụa vân. Họa tiết đám mây sẽ được nổi bật khi chủ nhân mặc bên trong một cái áo lá quạt (áo ngắn) bằng lụa hay vải quỳn phin màu trắng và quần trắng.

Tính cách Áo mặc trong mùa hè, dùng trong các dịp ở công đường, tiếp tân, thăm viếng, xã giao quan khách, họ hàng và làng xóm.

ÁO GẤM ĐEN MÙA THU

Niên đại Áo chít cho nam giới, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Gấm satin mờ màu đen, lụa tơ 100%. Vải may ngoài loại gấm dày, chải bóng, vải lót màu xanh ngọc, lụa nội hóa 100% tơ tằm.

Thời trang và thiết kế Áo chít vừa thân thể, tay bó và dài, cổ cao 3 phân, thời trang nam giới triều Nguyễn. Thiết kế theo kiểu áo như áo gấm xanh, gồm năm thân. Áo may

hai lớp rất công phu, hai màu đen và xanh ngọc tạo nên sự hài hòa nhã nhặn. Điểm thêm 5 hột nút bằng ngọc thạch (jade) làm tăng vẻ trang nhã quý phái độc đáo của chiếc áo.

Họa tiết trên nền gấm satin các họa tiết hình tròn ôm các mô típ hoa và chữ thọ dệt nổi trên áo, nhấn mạnh vẻ cao sang mà khiêm cung, trang trọng.

Tính cách Áo được dùng để mặc vào các dịp lễ, tế, tiếp tân.

ÁO DẠ MÙA ĐÔNG

Niên đại Áo chít cho nam giới, phong cách triều Nguyễn, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Vải áo thuộc loại vải nỉ, gọi là áo dạ mông tỵ, hợp chất len và lụa 100%. Áo lót trong màu xanh nhạt, chất tơ tằm, lụa trơn.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo dài cho nam giới của thời Nguyễn. Áo gọi là áo chít vì tay chít, cổ cao 3 phân, gồm 5 thân: tứ thân phụ mẫu và tà con phía trong, tà con ở áo này còn

giữ theo đúng chiều dài của áo. Áo kép với phần lót bên trong và dây buộc vạt áo phía trong, theo đúng thiết kế áo thời Nguyễn. Thân áo màu đen được điểm bằng năm hạt nút ngọc thạch (jade) màu xanh ngọc nhấn mạnh sự đơn giản đầy cao quý của người mặc.

Họa tiết Áo màu đen trơn, không có họa tiết, chất liệu vải trơn mịn đơn giản nhưng sang trọng.

Tính cách Áo mặc trong mùa đông, dùng trong các dịp ở công đường, công sở, tiếp tân, thăm viếng, xã giao quan khách, họ hàng và làng xóm.

ÁO GẤM XANH MÙA XUÂN

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo dài của thời Nguyễn. Áo gọi là áo chít vì tay chít, cổ cao 3 phân, gồm 5 thân: tứ thân phụ mẫu và tà con phía trong. Nghệ thuật may cắt áo năm tà hai lớp của thời đại này làm nên dấu ấn sắc sảo về thiết kế của nghệ nhân may thời ấy, mà đức tính cẩn trọng và chính chu từ khi vạch áo để cắt, đến khâu may cho ta thấy những tay nghề ngày xưa đã được đào luyện toàn hảo để hình thành những chiếc áo mang tính nghệ thuật có một không hai. Ngoài chất liệu cao quý, ngoài màu sắc rực rỡ của họa tiết, năm hột nút □ biểu tượng của năm đức hạnh con người nhân, lễ, nghĩa, trí, tín - bằng ngọc hồ phách làm tăng vẻ đẹp sang trọng và độc đáo, khó bì kịp của chiếc áo.

Họa tiết Trên nền gấm xanh là những vòng tròn biểu tượng của nhật nguyệt, trong mỗi vòng các họa tiết chi tiết được thêu dệt bằng chỉ ngũ sắc: hoa, lá, mây, rồng, phượng thay đổi nhau trong mỗi vòng tròn tạo nên một bức gấm rực rỡ lạ thường, rực rỡ nhưng đầy nam tính qua nghệ thuật điều tiết gam màu, gây ấn tượng vừa mạnh mẽ vừa cao sang.

Tính cách Áo mùa xuân, nhưng có thể mặc cho cả bốn mùa vì tính cách trang trọng của nó, cho những dịp tiệc tùng, tiếp tân, diện kiến với vua chúa, các dịp lễ cưới, sinh nhật, Tết nhất.

Niên đại Áo chít cho nam giới, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Áo gồm 2 lớp. Vải chính là vải gấm thượng hạng dệt bằng lụa satin cao cấp, 100% chất lụa tơ tằm, gấm này nhập từ Trung quốc. Lớp áo lót bằng lụa tơ nội hóa, 100% lụa tơ tằm Việt nam. Vải ngoài màu xanh thiên thanh, tuy đã gần 100 năm nhưng ánh gấm còn rực rỡ, long lanh, như mới y nguyên, màu lụa vàng mơ của áo lót trang nhã, nhũn nhặn.

ÁO LƯƠNG ĐEN MÙA HẠ

Niên đại Áo choàng rộng cho nam giới, dưới thời Khải Định - Bảo Đại, khoảng giữa thập niên 1920 - 1930.

Chất liệu Áo lụa lương hay còn gọi là lụa the, tơ tằm 100%, thuộc dòng lụa Vạn Phúc, trên nền lụa bằng sợi thô dệt thưa, các họa tiết được dệt mỏng hơn, cực kỳ tinh xảo.

Thời trang và thiết kế Áo theo kiểu mẫu thời trang áo dài cho nam giới của thời Nguyễn. Áo gọi là áo chít vì tay chật, cổ cao 3 phân, gồm 5 thân: tứ thân phụ mẫu và tà con phía trong. Áo này còn gọi là áo đơn vì không có phần áo lót ở trong. Thân áo màu đen được điểm bằng năm hột nút ngọc thạch (jade) màu xanh ngọc nhấn mạnh sự

đơn giản đầy cao quý của người mặc. Lịch sự trang nhã toát ra từ chiếc áo được mặc trong mùa hè.

Họa tiết mô típ những hình tròn nhật nguyệt bao bọc mô típ phá cách của mây, hoa, lá, thú vật được dệt đậm nhạt trên toàn chiếc áo, tạo nên đặc tính sang trọng kín đáo của thứ lụa được gọi là lụa lương. Họa tiết sẽ được nổi bật khi chủ nhân mặc bên trong một cái áo lá quạt (áo ngắn) bằng lụa hay vải quế phin màu trắng và quần trắng.

Tính cách Áo mặc trong mùa hè, dùng trong các dịp ở công đường, công sở, tiếp tân, thăm viếng, xã giao quan khách, họ hàng và làng xóm.